

Stany Zjednoczone wspomniane zostały także w kontekście polityki europejskiej. Kanclerz stwierdził, że Niemcy chcą rozbudowy instrumentów wspólnej polityki zagranicznej i polityki bezpieczeństwa Unii Europejskiej, aby wreszcie stała się aktywnym podmiotem stosunków międzynarodowych, „czego z niecierpliwością oczekują nasi przyjaciele w Stanach Zjednoczonych”.

W oświadczeniu rządowym kanclerza Schrödera po ostatnich wyborach w 2002 r. znajdujemy natomiast tylko bardzo krótkie zapewnienie, że stosunki transatlantyckie – zbudowane na solidarności wolnych demokracji i na głębokiej wdzięczności za zaangażowanie Stanów Zjednoczonych w zwycięstwo nad faszyzmem oraz ustanowienie wolności i demokracji – mają dla Niemiec pierwszoplanowe znaczenie strategiczne.

Nieco dalej, zajmując stanowisko wobec Iraku i innych ognisk zapalnych, kanclerz stwierdził, że najważniejszym celem pozostaje prowadzenie konsekwentnej polityki rozbrojenia i kontroli międzynarodowych, w związku z czym wykluczył możliwość udziału Niemiec w interwencji zbrojnej w Iraku.

„Niemiecka droga” nakreślona w programowym przemówieniu Schrödera z 29 X 2002 r., oznaczająca sprzeciw wobec wojny z Irakiem, jest konsekwentnie realizowana (przy wsparciu Francji i Belgii). Wobec poparcia Polski dla polityki Stanów Zjednoczonych i prawdopodobnego przeniesienia dotychczasowych amerykańskich baz wojskowych z Niemiec do Polski można mówić – przynajmniej w tej dziedzinie – o braku wspólnoty interesów oraz o zagrożeniach dla dalszej działalności Trójkąta Weimarskiego.

ALEKSANDRA TRZCIELIŃSKA-POLUS
Opole

WYKORZYSTANIE FUNDUSZY POMOCOWYCH I PRZEDAKCESYJNYCH UNII EUROPEJSKIEJ W WIELKOPOLSCE

PODSTAWY PRAWNE KORZYSTANIA Z FUNDUSZY POMOCOWYCH

Państwa Europy Środkowej i Wschodniej po radykalnych zmianach politycznych, które dokonały się w latach 1989-1990, uzyskały wsparcie wysoko rozwiniętych państw zachodnich, które stworzyły w tym celu programy pomocy finansowej. Podstawową rolę w tym względzie odgrywały Wspólnoty Europejskie, a następnie Unia Europejska, którym zależało przede wszystkim na stabilizacji sytuacji gospodarczej i społecznej, a tym samym na stworzeniu solidnej podstawy do realizacji programu reform¹.

W grudniu 1989 r. rozpoczęto realizację programu PHARE. W jego ramach zaczęło działać wiele programów dotyczących różnych dziedzin aktywności gospodarczej i społecznej².

¹ Zob. E. Kawecka-Wyrzykowska, E. Synowiec, *Unia Europejska. Przygotowania Polski do członkostwa*, Warszawa 2001, s. 661-662.

² I. Hamulecka, *Polityka pomocowa Unii Europejskiej*, „Sprawy Międzynarodowe” nr 3/2001, s. 103.

*PHARE (Poland – Hungary Assistance in Restructuring their Economies*³) jest programem bezzwrotnej pomocy finansowej Wspólnot Europejskich skierowanym do państw Europy Środkowo-Wschodniej. Program początkowo obejmował Polskę i Węgry. Obecnie z programu *PHARE* korzystają również Czechy, Słowacja, Rumunia, Bułgaria, Estonia, Litwa, Łotwa, Albania i Słowenia. Przez krótki czas pomocą objęta była także Niemiecka Republika Demokratyczna. Program *PHARE* nie był jedynym programem pomocowym Unii Europejskiej dla krajów Europy Środkowo-Wschodniej.

Do czasu uruchomienia programu *OBNOVA* ze środków pomocowych programu *PHARE* korzystały Bośnia i Hercegowina oraz Macedonia (*FYROM* – Była Jugosłowiańska Republika Macedonii). Natomiast programem *TACIS* objęto od 1991 r. kraje Wspólnoty Niepodległych Państw (Armenię, Azerbejdżan, Białoruś, Gruzję, Kazachstan, Kirgistan, Mołdawię, Rosję, Tadżykistan, Turkmenistan, Ukrainę, Uzbekistan) oraz Mongolię⁴.

Wspólnoty Europejskie nie posiadały początkowo sprecyzowanych kompetencji w zakresie polityki pomocowej. Wykształcenie niezbędnych instrumentów oraz ram finansowych, porównywalnych z możliwościami państw członkowskich, następowo stopniowo. Dopiero od momentu wejścia w życie Traktatu o Unii Europejskiej w 1993 r. Unia Europejska dysponuje jasno sformułowanymi uprawnieniami, stanowiącymi uzupełnienie aktywności państw członkowskich⁵.

Podstawę prawną udzielania pomocy krajom Europy Środkowej i Wschodniej (w tym Polsce) stanowi Decyzja Rady Europejskiej nr 3960/89 z 23 grudnia 1989 r., ustanawiająca program *PHARE*, będąca odpowiedzią na decyzję siedmiu najbogatszych państw świata (G-7), przyjętą podczas paryskiego spotkania w lipcu 1989 r., popartą następnie przez kolejne państwa (G-24⁶). Zmiany i uzupełnienia Rozporządzenia miały miejsce w następujących dokumentach: dok. nr 390R269 z dnia 24 września 1990, dok. nr 391R3800 z dnia 23 grudnia 1991, dok. nr 392R2334 z dnia 14 sierpnia 1992, dok. nr 393R1764 z dnia 1 stycznia 1993, dok. nr 395R1366 z dnia 20 czerwca 1995, dok. nr 396R0463 z dnia 18 marca 1996, dok. nr 396R0753 z dnia 29 kwietnia 1996.

Zasady i formy udzielania pomocy zostały również zamieszczone (zapisane) w Układach Europejskich, np. w odniesieniu do Polski w Układzie Europejskim zawartym pomiędzy Polską a Wspólnotami Europejskimi (Współpraca finansowa art. 96-101⁷).

W efekcie przyjęcia Agendy 2000 na szczycie w Berlinie w marcu 1999 r. Rada Europejska ustanowiła trzy kolejne akty tworzące ramy prawne pomocy dla krajów kandydackich w latach 2000-2006: rozporządzenie nr 1267/1999 – tworzące przedakcesyjny instrument strukturalny dotyczący poprawy infrastruktury i środo-

³ *Unia Europejska. Informator o programach pomocowych*, Warszawa 1999, s. 7; N. Dobrzyńska, *Program Phare 2000*, Warszawa 1999, s. 7; B. Koszel, *Integracja Polski ze Wspólnotą Europejską/Unią Europejską. Układ Europejski i strategia przedczłonkowska*, w: *Proces integracji ekonomicznej Polski z Unią Europejską*, pod red. Z. Puśleckiego, Poznań 2001, s. 141-142.

⁴ Decyzję o utworzeniu programu *TACIS* podjęto w lipcu 1991 r.

⁵ I. Hamulecka, *Polityka...*, s. 103.

⁶ G-24 tworzyło 12 ówczesnych krajów członkowskich UE oraz Australia, Austria, Finlandia, Islandia, Japonia, Kanada, Norwegia, Nowa Zelandia, Stany Zjednoczone, Szwajcaria, Szwecja i Turcja.

⁷ Por. O. Schmucka, *Polityka wobec państw rozwijających się*, w: W. Weidenfeld, W. Wessels, *Europa od A do Z. Podręcznik integracji europejskiej*, Gliwice 1996, s. 227.

wiska (program *ISPA*), rozporządzenie nr 1268/1999 – dotyczące wsparcia dla wsi i rolnictwa (program *SAPARD*) oraz rozporządzenie nr 1266/1999 w sprawie koordynowania spójności działań pomocowych w ramach wyżej wymienionych instrumentów i programu *PHARE (PHARE 2)*⁸.

WYKORZYSTANIE PRZEZ WIELKOPOLSKĄ ŚRODKÓW Z FUNDUSZU PHARE W LATACH 1990-1999

Województwo wielkopolskie korzystało z programu *PHARE CBC (Cross Border Cooperation)*, zainicjowanego w 1994 r. i służącego finansowaniu głównie projektów inwestycyjnych sytuowanych w krajach graniczących z państwami członkowskimi Unii Europejskiej⁹. Gminy łączyły się w związki gmin z gminami leżącymi na terenie Unii Europejskiej (w tym przypadku z gminami niemieckimi Polska-Niemcy 1996, 1997, 1999), i w ten sposób wykazywały efekt transgraniczny oraz mogły korzystać z programu *PHARE CBC*¹⁰.

Wielkopolska należała do grupy województw silnych – wartość produktu krajowego brutto (PKB) *per capita* plasowała region na trzeciej pozycji w kraju. Województwo wielkopolskie miało zrównoważony profil działalności gospodarczej. Przemysł i budownictwo (zwłaszcza przemysł spożywczy, elektromaszynowy, metalowy, odzieżowy, chemiczny, drzewny, budownictwo przemysłowe) wytwarzały 40% wartości dodanej brutto regionu¹¹.

Wielkopolska, a zwłaszcza byłe województwo poznańskie, była również obszarem atrakcyjnym dla inwestorów zagranicznych¹². Kapitał zagraniczny angażował się przede wszystkim w branżę spożywczą, sieci handlowe, a także w usługi bankowe i przemysł farmaceutyczny. To, co szczególnie wyróżniało Wielkopolskę, to silne poczucie tożsamości regionalnej, która w połączeniu z etosem pracy oraz dużymi zdolnościami samoorganizacyjnymi społeczeństwa tworzy cenny kapitał regionu.

Województwo wielkopolskie w latach 1990-1999 wykorzystało 97% środków z programu *PHARE*. Oznacza to, iż dobrze spożytkowało pomoc zagraniczną. Wielkopolska była dobrze przygotowana do przyjęcia pomocy unijnej. Równocześnie jednak należy zauważyć, iż nie dofinansowano tak ważnych sektorów jak rolnictwo, gdzie nakłady powinny być znaczne z powodu koniecznej modernizacji i przystosowania rolnictwa do standardów europejskich. Nie dofinansowano również (ważnych z punktu widzenia autora) oświaty, infrastruktury kolejowej oraz infrastruktury koniecznej dla działania małych i średnich przedsiębiorstw, które uważa się za motor polskiej przedsiębiorczości.

⁸ I. Hamulecka, *Polityka...*, s. 104.

⁹ M. Kozak, A. Pyszkowski, R. Szewczyk, *Słownik Rozwoju Regionalnego*, Warszawa 2001, s. 34. Zob. też *Pomoc Unii Europejskiej dla Polski w latach 1990-2001*, Wyd. UKiE, opracowanie T. Kołodziej, R. Worett, J. Antolak, D. Knebel, M. Michalski, J. Czajewska, K. Welguszevska, M. Braniecka, L. Janicki, M. Wierzbička (materiał powielany 2002).

¹⁰ Zob. Władza Wdrażająca, <http://www.wwpwp.it.pl/maps>.

¹¹ *Nowe województwa. Fakty, opinie, nastroje*, Warszawa 2001, s. 112-119.

¹² *Ibidem*, s. 113.

TABELA 1

Ogólna charakterystyka województwa wielkopolskiego w 1999 r.

	Województwo wielkopolskie	Polska = 100	Lokala
Powierzchnia w km ²	29 826	9,5	2
Ludność w tys.	3 355,3	8,7	3
Ludność na km ² (gęstość zaludnienia)	112	90,3	11
Ludność w miastach w % ogółu ludności (stopa urbanizacji)	57,5	93,0	11
PKB na jednego mieszkańca w tys. zł	15,1	105,8	3
Nakłady inwestycyjne na jednego mieszkańca w zł	3 353	102,9	3
Nakłady na działalność innowacyjną w przemyśle na jednego mieszkańca w zł	735,6	174,5	2
Nakłady na działalność badawczo-rozwojową (B + R) na jednego mieszkańca w zł	85,7	72,1	6
Liczba aktywnych MŚP na 1000 mieszkańców	47,0	104,4	6

cd. tab. 1

Pracujący na 1000 ludności	419,1	103,3	6
Z ogólnej liczby pracujących w % rolnictwo, łowiectwo i rybołówstwo	25,2	91,3	9
Przemysł i budownictwo	31,1	112,3	3
Usługi rynkowe	30,2	100,7	8
Usługi nierynkowe	13,5	91,2	14
Współczynnik aktywności zawodowej w I kwartale 2000 r.	58,6	103,9	2
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (wskaźnik obciążenia ekonomicznego)	65,1	100,1	8
Stopa bezrobocia rejestrowanego	10,9	80,1	14
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w zł	1 581	93,2	6
Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska na jednego mieszkańca w zł	219	98,6	7

Źródło: *Nowe województwa...*, s. 114.

TABELA 2
Pomoc dla Wielkopolski z PHARE w latach 1990-1999

Numer programu (projektu)	Tytuł programu (projektu)	Przedmiot inwestowania	Lokalizacja	Wartość pomocy (w euro)	Beneficjent	Okres realizacji
1	2	3	4	5	6	7
PL 9604	Program współpracy przygranicznej PHARE (Cross Border- Cooperation) Polska - Niemcy	Budowa obwodnicy Pniew w ciągu drogi krajowej nr 2	Pniewy	1 561 827	Dyrekcja Okręgowa Dróg Publicznych Poznań	24.12.1996-31.12.2000
		Modernizacja oczyszczalni ścieków w Krzyżu Wielkopolskim	Krzyż Wielkopolski	645 000	Urząd Miasta i Gminy Krzyż Wielkopolski	24.12.1996-31.12.2000
		Modernizacja oczyszczalni ścieków w Międzychodzie	Międzychód	500 000	Urząd Miasta Międzychód	21.12.1996-31.12.2000
PL 9701	Program współpracy przygranicznej PHARE (Cross Border- Cooperation) Polska - Niemcy 1997	Obwodnica Pniew II zadanie	Pniewy	1 515 000	Dyrekcja Okręgowa Dróg Publicznych Poznań	10.12.1997-31.12.2000
		Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w Pakosławiu	Pakosław	240 000	Urząd Gminy Pakosław	10.12.1997-31.10.2000

cd. tab.2

1	2	3	4	5	6	7
		Budowa oczyszczalni ścieków wraz z kolektorem dosyłowym w Chodzieży	Chodzież	796 000	Urząd Miasta Chodzież	10.12.1997- -31.10.2000
		Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Kościanie	Kościan	470 000	Urząd Miasta Kościan	10.12.1997- -31.10.2000
		Budowa głównego kolektora sanitarnego w Krzyżu	Krzyż Wielkopolski	480 000	Urząd Miasta i Gminy Krzyż Wielkopolski	10.12.1997- -31.10.2000
		Budowa kanalizacji sanitarnej dla Międzychodu	Międzychód	700 000	Urząd Miasta i Gminy Międzychód	10.12.1997- -31.10.2000
PL 9802	Program współpracy przygranicznej PHARE CBC (<i>Cross Border-Cooperation</i>) Polska – Niemcy 1998	Modernizacja drogi krajowej nr 24 Pniewy-Skwierzyna na odcinku Pniewy-Orzeszkowo	Skwierzyna	1 741 000	Dyrekcja Okręgowa Dróg Publicznych Poznań	31.07.1998- -31.12.2000
		Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w gminie Drawsko	Drawsko	400 000	Urząd Gminy Drawsko	31.07.1998- -31.12.2001

cd. tab.2

1	2	3	4	5	6	7
		Budowa oczyszczalni ścieków i kanalizacji sanitarnej w gminie Włoszakowice	Włoszakowice	1 000 000	Urząd Gminy Włoszakowice	31.07.1998- -31.12.2001
		Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków wraz z budową kanalizacji sanitarnej w Trzciance	Trzcianka	780 000	Urząd Miasta i Gminy Trzcianka	31.07.1998- -31.12.2001
	Program współpracy przygranicznej PHARE Cross Border Cooperation – małe projekty euroregionalne	Współpraca przygraniczna w dziedzinie integracji regionalnej, oświaty, kultury, promocji, działalności gospodarczej	woj. wielkopolskie Euroregion Pro Europa Viadrina	Całkowite wsparcie dla woj. wielkopolskiego 15 300, w tym dla Euroregionu Pro Europa Viadrina 15 300	Władze gminne, instytucje kulturalne, oświatowe, organizacje pozarządowe na obszarze Euroregionu Pro Europa Viadrina	Projekty realizowane w ramach różnych edycji programu *

Źródło: Pomoc Unii Europejskiej dla Wielkopolski w: Pomoc Unii Europejskiej dla Polski..., s.112. Zob. też: Jak zdobyć fundusze z UE (Płyta szkoleniowa dla samorządów. wyd. UKiE), Warszawa 2002.

* Chodzi tu o programy objęte memorandumami finansowymi, które podpisano do 2000 r.

WYKORZYSTANIE PROGRAMU PHARE 2

Od 2000 r. pomoc Unii Europejskiej przybrała postać funduszy przedakcesyjnych. W przypadku *PHARE* – z programu wsparcia polskiej transformacji program ten przekształcił się w najważniejszy instrument przygotowań przedakcesyjnych (tzw. *PHARE 2*). Jego podstawowym celem jest wspieranie spójności gospodarczej i społecznej. Z tego względu obowiązywać zaczęła sztywna zasada podziału środków finansowych: ok. 70% na wsparcie inwestycji służących dostosowaniu polskiej infrastruktury do standardów europejskich i około 30% na wzmocnienie struktur instytucjonalnych i administracyjnych, a także szkolenie kadr potrzebnych do wdrażania prawa wspólnotowego¹³ i przyszłych programów operacyjnych współfinansowanych przez fundusze strukturalne (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego i Europejski Fundusz Społeczny) w ramach celu 1 polityki regionalnej Unii Europejskiej¹⁴. Generalnymi kierunkami przeznaczenia środków w ramach programu spójność społeczno-gospodarcza *PHARE* w latach 2000-2006 są:

- wsparcie sektora produkcyjnego (małe i średnie przedsiębiorstwa),
- wsparcie zasobów ludzkich,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury warunkującej prowadzenie działalności gospodarczej¹⁵.

Tym razem Wielkopolska nie miała większych możliwości korzystania z tego rodzaju wsparcia. Dopiero w programie *PHARE 2003* planowana pomoc ma objąć wszystkie województwa, w tym Wielkopolskę¹⁶.

Wykorzystanie programu *PHARE 2* (Spójności Gospodarczej i Społecznej) było możliwe tylko w ramach dwóch projektów.

Jeśli chodzi o pozostałe fundusze przedakcesyjne, dla programu *ISPA 2000* w województwie wielkopolskim zostały zatwierdzone dwa projekty inwestycyjne:

- Wodociąg wody pitnej dla miasta Piły. Planowany wkład *ISPA* do budżetu wynosi 4,36 mln *euro* (51% kosztów kwalifikowanych) – końcowym beneficjentem jest Urząd Miasta w Pile. Memorandum finansowe dla tego projektu zostało podpisane na początku 2001 r.,
- Oczyszczalnia ścieków i zaopatrzenie w wodę pitną w Poznaniu i Tarnowie Podgórnym¹⁷.

Ministerstwo Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych zaaprobowało do dofinansowania na rok 2001 projekt: Kalisz – budowa zakładu unieszkodliwiania odpadów komunalnych „Orli Staw” w Pażuchach Nowych, a na lata 2002-2003 projekt: Poznań – gospodarka odpadami.

Komitet Zarządzający *ISPA* zatwierdził w 2001 r. projekt: Modernizacja węzła kolejowego w Poznaniu (Linia kolejowa E-20)¹⁸.

Zadaniem programu *SAPARD* jest przygotowanie do udziału we wspólnej polityce rolnej oraz programach strukturalnych i rozwoju regionalnego. Ma on ułatwiać późniejsze pozyskiwanie, zarządzanie i kontrolę środków zgodnie

¹³ *Unia Europejska. Przygotowania...*, s. 661-662.

¹⁴ *Jak zdobyć fundusze z Unii Europejskiej* (Płyta szkoleniowa dla samorządów, wyd. UKiE), Warszawa 2002.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ M. Olszewski, *Fundusze przedakcesyjne w pigułce*, Warszawa 2002, s. 1-2.

¹⁷ *Pomoc UE...*, s. 158.

¹⁸ *Ibidem*, s. 159.

TABELA 3
Wykorzystanie pomocy Unii Europejskiej przez Wielkopolskę w latach 2000-2001

Numer programu (projektu)	Tytuł programu (projektu)	Przedmiot inwestowania	Lokalizacja	Wartość pomocy (w euro)	Beneficjent	Okres realizacji	Planowane działania
PL 01.06.09.01	PHARE 2001 Spójność społeczna i gospodarcza – rozwój zasobów ludzkich	Rozwój zasobów ludzkich	16 województw, w tym wielkopolskie	Całkowite wsparcie 32 989 749, w tym dla woj. wielkopolskiego 1 415 407	Władze lokalne, małe i średnie firmy	2001-2004	Memorandum finansowe dla programu zostało podpisane w grudniu 2001 r.
PL 01.06.09.02	PHARE Spójność gospodarcza i społeczna – program wsparcia rozwoju małych i średnich firm	Rozwój małych i średnich przedsiębiorstw	16 województw, w tym wielkopolskie	Całkowite wsparcie 33 150 000, w tym dla woj. wielkopolskiego 1 444 000 oraz na usługi doradcze 722 000	Władze lokalne, małe i średnie przedsiębiorstwa		Memorandum finansowe do programu zostało podpisane w grudniu 2002 r.

Źródło: Pomoc UE dla Polski..., s. 113; zob. też Jak zdobyć fundusze..., Warszawa 2002.

z zasadami obowiązującymi w Unii Europejskiej. Pieniądze z programu przeznaczone są przede wszystkim na inwestycje w gospodarstwach rolnych oraz w wiejską infrastrukturę. Z programu mogą korzystać zarówno samorządy, jak i rolnicy indywidualni. W związku z występującymi problemami z uruchomieniem programu (2002 r.) oraz złożonymi procedurami¹⁹ Agencja Modernizacji i Restrukturyzacji Rolnictwa od 17 lipca 2002 r. przyjmuje wnioski o pomoc finansową. Polska wybrała trzy formy działań.

Działanie 1 – poprawa przetwórstwa i marketingu artykułów rolnych i rybnych,

Działanie 2 – inwestycje w gospodarstwach rolnych,

Działanie 3 – rozwój i poprawa infrastruktury obszarów wiejskich.

Obecnie do wdrożenia przygotowywane jest działanie 4, tj. różnicowanie działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Rozpoczęcie przyjmowania wniosków o pomoc finansową w działaniu 4 planowane jest na koniec kwietnia 2003 r.²⁰ Obecnie trudno jest mówić o wykorzystaniu pomocy z tego programu – nieoficjalne dane mówią, iż na dzień 31 stycznia 2003 r. złożono w całej Polsce 2 787 wniosków²¹.

PERSPEKTYWY PARTYCYPACJI WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO W POMOCY UNIJNEJ

Wielkopolska ma nadzieję, że po wejściu Polski do Unii Europejskiej będzie otrzymywać regularnie pieniądze z unijnej kasy. W ciągu dwóch lat region ma dostać około 170-210 mln *euro*. Do tej pory Poznań nie mógł oczekiwać na wielką pomoc ze strony Unii. Nawet jeśli Bruksela była skłonna przekazać pieniądze z funduszu *PHARE*, to w Warszawie urzędnicy zawsze powtarzali, że są bardziej potrzebujące regiony. „Poznań sobie poradzi...” mówiono, i pieniądze przekazywano na projekty realizowane na wschodzie Polski²².

Obecnie, aby sprostać wyzwaniom przechodzenia do systemu obowiązującego w ramach funduszy strukturalnych, Komisja Europejska stopniowo wprowadza nowe podejście i procedury funduszy strukturalnych. Zamienia narodowe programy *PHARE* w programowanie wieloletnie oparte na różnych rodzajach wsparcia. Rozszerza również decentralizację, aby zapoznać beneficjentów z zasadami odpowiedzialności, które ułatwią wdrażanie funduszy strukturalnych.

Licząc na środki unijne, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego przygotowuje Regionalny Program Operacyjny, który będzie podstawą zabiegów o unijne pieniądze. Program obejmuje cztery dziedziny.

Pierwszą z nich jest budowa i modernizacja infrastruktury. W ten sposób Wielkopolska chce zwiększyć swoją konkurencyjność. Pieniądze przeznaczone będą między innymi na budowę dróg oraz rozbudowę sieci telekomunikacyjnych i inwestycje związane z informatyką.

¹⁹ Por. T. Hoffmann, *Program SAPARD – dylematy startu*, s. 1-3, referat wygłoszony w Poznaniu na Międzynarodowej Konferencji „Samorządową drogą do Zjednoczonej Europy”. Tekst złożony do druku w 2002 r.

²⁰ *Informacja o stanie wdrażania Programu SAPARD*, Warszawa 2003, s. 1.

²¹ *Ibidem*, s. 4.

²² A. Dawidowski, „Unia i Polska” 20 czerwca 2002, s. 3.

Przewidziano także projekty związane z budownictwem. Poznań przywiązuje do tego szczególną wagę. Już teraz miasto zdecydowało się zainwestować w odbudowę i remont zabytkowych kamienic. Zamierza na ten cel pożyczyć od Europejskiego Banku Inwestycyjnego 13 mln *euro*. Pieniądzy wystarczy na remont 25-30 kamienic. W przyszłości, jeśli program spełni pokładane nadzieje, miasto pożyczy jeszcze 12 mln *euro* na remont kolejnych kamienic.

Wielkopolska zamierza także przygotować projekty, które pomogą w restrukturyzacji bazy ekonomicznej regionu. Unijne fundusze chce przeznaczyć chociażby na pomoc dla małych i średnich firm, na rozwój turystyki. Poznań liczy, że uda się uzyskać z Brukseli na te cele od 35 do 42 mln *euro*²³.

Trzecim priorytetem województwa jest uzyskanie pomocy dla bezrobotnych. Z unijnych pieniędzy Wielkopolska chce sfinansować różnego rodzaju formy kształcenia zawodowego dostosowane do potrzeb rynku pracy. Zamierza też pomagać w znalezieniu pracy kobietom oraz ułatwić małym przedsiębiorcom wdrażanie nowych technologii.

W programie nie zapomniano również o wsiach i małych miasteczkach. Z funduszy strukturalnych zamierza się pokryć koszty remontów terenów miejskich, ochrony zabytków i środowiska. Część pieniędzy z 17-20 mln *euro* ma pójść też na tworzenie miejsc pracy dla rolników, którzy będą chcieli znaleźć pracę poza swoim gospodarstwem.

Z chwilą uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej województwo wielkopolskie – podobnie jak pozostałe piętnaście polskich województw – uzyska dostęp do unijnej pomocy finansowej przeznaczonej dla regionów o niższym poziomie rozwoju gospodarczego. Unia Europejska przeznacza obecnie na ten cel prawie 70% całej swej pomocy strukturalnej²⁴.

Z szacunków Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej wynika, że po uzyskaniu akcesji i osiągnięciu przez Polskę większej zdolności do absorbowania unijnych funduszy pomocowych województwo wielkopolskie będzie mogło uzyskać pomoc finansową z funduszy strukturalnych i funduszu spójności w wysokości około 450-500 mln *euro* rocznie²⁵.

Reasumując, należy stwierdzić, iż Wielkopolska po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej będzie mogła efektywnie korzystać z funduszy strukturalnych. Fundusze te umożliwią rozwój regionu, co z kolei będzie się przekładać na poprawę i wzrost stopy życiowej ludności, a także pomoże w restrukturyzacji i modernizacji niektórych gałęzi przemysłu i dziedzin gospodarczych. Fundusze również mogą efektywnie wspierać małą i średnią przedsiębiorczość, która uważana jest powszechnie za motor rozwojowy gospodarki. W rezultacie możliwość skorzystania ze środków strukturalnych umożliwi Wielkopolsce trwałą i harmonijny rozwój.

WNIOSKI

Aby w pełni ukazać skalę programów i inicjatyw pomocowych Unii Europejskiej, należałoby je wszystkie połączyć. Unia poświęca bowiem na pomoc krajom rozwijającym się większą część swojego PKB niż USA i Japonia. Dla porównania na początku lat dziewięćdziesiątych pomoc UE stanowiła 47% całkowitej pomocy

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*, s. 5.

²⁵ *Pomoc UE...*, s. 161.

światowej, USA – 20%, a Japonii – 17,8%. Jednocześnie tylko trzy kraje UE osiągnęły zalecany przez ONZ poziom wydatków na pomoc, określony na 0,7% PKB (chodzi o Danię, Szwecję i Holandię)²⁶.

Dla Wielkopolski istotne jest rozróżnienie funduszy trudno i łatwo absorbowanych. Zaznaczyć należy, iż można mówić o absorpcji z dwóch punktów widzenia: warunków udostępnienia pomocy, a także z punktu widzenia biocy. Istotną barierą dla Wielkopolski był tutaj niedobór odpowiednio przygotowanych projektów. Jest to problem nadal aktualny i będzie nam towarzyszył przez następne lata. Niekiedy zdarzają się sytuacje osobliwe. Zgodnie z obowiązującymi regulami, do dofinansowania w ramach pomocy z UE muszą być przedstawione gotowe projekty, spełniające wszystkie warunki. Tymczasem Najwyższa Izba Kontroli, badając ostatnio jedną z gmin, która przygotowywała projekt wraz z wnioskiem o dofinansowanie w ramach programu PHARE, zakwestionowała prawo tej gminy do takich działań, ponieważ nie uzyskała ona jeszcze dofinansowania na dany projekt. Jest to sytuacja incydentalna, ale pokazująca praktyczny aspekt trudności, jakie można napotykać.

Wśród barier na uwagę zasługują również bariery instytucjonalno-prawne. Wiele wysiłku wymaga jeszcze udoskonalenie zasad współdziałania poszczególnych szczebli administracji publicznej w Polsce. Po reformie działają wszystkie w sposób niezależny – ustawodawcy nie udało się osiągnąć podstawowego założenia, tj. spontanicznej współpracy gmin (w formie stowarzyszeń)²⁷.

Istotną barierą we współdziałaniu jest często niska kultura organizacyjna. Nasza kultura organizacyjna, zwłaszcza w instytucjach odziedziczonych, znacznie odbiega od obowiązujących standardów. Warto również zwrócić uwagę na kwestie zróżnicowania regionalnego. Słabe regiony mają często słabe projekty lub nie mają ich wcale²⁸.

Innym czynnikiem jest struktura potrzeb. Zacołanie w gospodarce kraju powoduje, że będziemy w pierwszej kolejności konsumowali środki na wielkie przedsięwzięcia infrastrukturalne. Oznacza to, że przynajmniej na początku członkostwa Polski w UE będziemy mieli do czynienia ze środkami przeznaczonymi na wielkie projekty (autostrady, szybkie koleje, porty, lotniska)²⁹.

Niewątpliwie pociągnie to za sobą konieczność maksymalnego wykorzystania potencjału i doświadczeń, ponieważ projekty, które mogą być dofinansowane z UE, dotyczą wielu aspektów naszego życia. Ich realizacja będzie wymagać zaangażowania wielu ludzi i instytucji, i to w taki sposób, by nie konkurowały ze sobą, ale potrafiły współdziałać w zdobywaniu środków na różne cele.

Reasumując, sytuacja Wielkopolski nie jest zła. Należy jednak mieć na uwadze, że będzie wiele barier do pokonania, a każda z tych barier będzie wymagać innego podejścia i zastosowania różnych instrumentów. Pewnym zagrożeniem mogą być rewolucje instytucjonalne i personalne, nieprzemyślane decyzje i rezygnacja z dotychczasowych doświadczeń.

TOMASZ HOFFMANN
Poznań

²⁶ D. Leonard, *Przewodnik po Unii Europejskiej*, Warszawa 1998, s. 264.

²⁷ J. Saryusz-Wolski, P. Samecki, M. Kozak, *Polska wobec finansowych warunków rozszerzenia Unii Europejskiej – zdolności absorpcyjne przed i po akcesji*, „Polska w Europie” nr 2/2002, s. 29-31.

²⁸ *Ibidem*, s. 32.

²⁹ *Ibidem*, s. 33-37.

Bogdan Koszel

FRANCJA I NIEMCY W PROCESIE INTEGRACJI POLSKI ZE WSPÓLNOTAMI EUROPEJSKIMI/ UNIĄ EUROPEJSKĄ (1989-2002)

Seria: Studia Europejskie nr 9

Streszczenie w języku francuskim i niemieckim

str. 187, cena 18 zł

W swej najnowszej książce autor stawia pytania o miejsce i rolę dwóch największych krajów Unii Europejskiej – Francji i Niemiec w procesie integracji Polski ze strukturami Wspólnot. Ukazuje motywy i zakres politycznego oraz gospodarczego zaangażowania obu państw na rzecz polskiej transformacji i pomoc w przystosowaniu Polski do standardów unijnych. Przybliża współpracę wojskową, ale także i polityczną trzech państw w ramach tzw. Trójkąta Weimarskiego.